

KIS-794 – Gl. haras (p. 39), pneumopathie atypique (p. 40), écriture automatique (p. 41), diglossie (p. 42)

HARAS

(RLN da YBAN – 19 05 03)

War *Le Télégramme* eus an 28 C’hwevrer 2003 dindan ar reollin SPERED AR VRO ez eus anv eus ur paotr (hag eus ur gazeg) eus va c’horn bro¹; ar paotr a lakaer da zistagañ :

“« Klevet ’m eus lavaret, da vare retred ar Rusi gant Napoleon eo bet dalc’het an taol gant kezeg Breizh. Ar re wellañ e oant bet er Berezina. Greoù a zo hiziv e Lamballe hag en Henbont evit kezeg Breizh.»”

Gouest eo bet aozer ar pennad d’ober gant Br. *gre* evel kevatal da Gl. *haras*. Un taol meud c’hoazh hag e raio marteze gant *epre*... Met, war a hañval, eo chomet diembann ar c’henlabour hor boa renet ur seizh vloaz ’zo war an divoud :

(YBAN da RLN – 03 04 96)

Gl. **haras**. Abegiñ a rez ar gwalarneg *ti-kezeg, stal-roñseed, marchosi-roñseed, servij-kezeg* ha *kezeg-servij*... E kembraeg emañ ivez *marchdy, marchlan*. Un termen hollgeltiek en deus dedennet va evezh : Iw. *grai* "stud of horses", *graffheirm* "stud-farm", Kb. *gre* b. "nifer o veirch, ystabl o gesig" ha Br. *gre* b. *-ioù* "haraz de grosses bestes, troupeau de cheveux, haras". E kembraeg bepred *meirch (g)re* "stud horses, stud of horses". Evel just e talvez bremañ Br. *gre, gread* kement ha "trollad forzh petore loened". Se ne vir ket e ra dave d’ar c’hezeg... Etre *ti kezeg* ha *marc’hti* ne welan ket kalz kemm. Marteze Br. *marc’hre* b. neuze ? Ar *marc’hreioù riez* ? Ur *marc’hreour* : un den o labourat en ur varc’hre ?

¹ “Lucien Guegan – Diskonter kezeg. Ur Gwenedour e Saloñs al Labour douar e Pariz : deuet eo Lucien Guegan da goñkouriñ gant e jav”, gant Lionel BUANNIC.

Diouzh e du, en doa GE kinniget Br. *epre* b. ...

(GE da RLN – 02 06 03)

Perak Br. *epre* (< *eb* +(g)*re*) ? Dre ma 'z eo nebeut korvoet ar gedrann Br. *eb-* ; an abeg all, arrizhus a anzavan, 'm boa moarvat eo an aesoc'h eo distagañ *epre* eget *marc'hre*. A-du on a hent all gant YBAN evit erspizañ spesad al loened : arveret e vez Br. *gre* evit estreget ar c'hezeg, kv. C. p. 112 “tropol de grosses bestes ou de brebis, l[atin] *grex*”. Lakaat a reer Br. *gre* hag e geveleboù keltiek da zont eus La. *gre(gem)*, akuzativ eus *grex*, a aroueze ur bagad chatal bras pe vihan, evned, tud ha dornadoù traoù zoken.

PNEUMOPATHIE ATYPIQUE

(YVT da GE – 21 05 03)

Pedet on gant FR3 d'un emziviz « a-zivout Sina ». Bloaz zo e kavan abeg pe abeg evit tremen hebiou. Dav vo din mont erziwezh goude ma 'm eus mann spis ebet da lavarout. An dalc'h eo ne fell ket dezho klevout mann resis ebet dres, mes kaozeal pemp munud-pad diwar ma studioù ha ma beajoù, abuziñ amzer ar sellerien. Lakaet 'm eus e 'm fenn danzen stlenn dezho a-zivout an tredizh a ra e reuz er vro er mare-mañ : Gl. *pneumopathie atypique*, Sn. *feidianxing feiyan*. Pezh eo, Sn. *feiyan* zo kement ha skeventfo, dres. Pe ziforc'h zo etre Gl. *pneumonie* ha Gl. *pneumopathie* ?

Divizet 'm eus komz eus *skeventfo anrizh*. Petra eo ho soñj ?

(GE da YVT – 23 05 03)

Merket 'c'h eus e rae ar mediaoù en derou gant an termen *pneumonie atypique* ha goude gant *pneumopathie atypique* — skritelloù a veizi tidegezh an eil hag egile anezho dre zaveiñ da istor an termen *pneumonie*, *pneumonia* e galleg hag e saozneg. En embannadurioù gallek e vez anvet *pneumonies atypiques* ar skeventfoioù diwar viruz (koulskoude e testennoù 'zo e reer anezho ivez *pneumonies à virus*) — ar c'hleñved “sinaat” o vezañ unan. Moarvat dindan levezon ar saozneg o deus ar mediaoù gallek erlec'hiet ouzh an anvadoù klasel-se an anvad *pneumopathie atypique* (amoet mar klasker e intent estreget evel ur skritell). E gwir, o lezel a-gostez lavar fuilh ar mediaoù,

e kaver el lizheradur mezegel termenoù savet gant an damant d'un despizañ kevazas : Gl. *bronchopneumopathie de type viral*, Sz. *acute interstitial pneumonitis*, kavet re hir moarvat gant an holl, mezeion e-barzh.

Met arabat klask bezañ mezekoc'h eget ar vezeion ha dereat eo da ginnigadenn, war-bouez al lostger *-ek* : *skeventfo anrizhek*.

Amañ dindan e kavez daou vellad eus va danvez *Geriadur ar Vezekniezh* a roy dit un alberz eus valigañs an dermeneg vezegel en domani-se (evel e domanioù all !) :

“Gl. **pneumonie, pneumonie lobaire, pneumonie fibrineuse, pneumonie franche**. Sz. **lobar pneumonia, fibrinous pneumonia, croupous pneumonia, lung fever, pneumonic fever, pneumococcal pneumonia**. Al. **kruppöse Pneumonie, kruppöse Lungenentzündung, lobäre Pneumonie, Lobarpneumonie**.

“Pore devoudet gant ar pneumokok (*Streptococcus pneumoniae*) anezhañ ur skeventfo frank lemm tolbezennel, erzerc'h dre un azoniad skinlunadel ha klinikel a zouesadur eus ur rann pe un dolbezenn eus ar skevent.

“An aozerion c'hallek a dremen peurliesañ gant an anvad *pneumonie*. Evit an aozerion saoznek ez eo kalz ledanoc'h erdal an termen *pneumonia* : kevatal eo da Br. *naoued skevent, skeventanaez, skeventad*, Gl. *pneumopathie*, eleze da nep klañvadur eus ar skevent. Notomp despizadur Littré Gl. *pneumonie* : “ tanijenn parenkim ar skevent ” ledanoc'h enta eget ar c'hemeradur kempred, strishoc'h avat eget ar c'hemeradur saoznek.”

“Gl. **bronchopneumopathie de type viral, pneumonie atypique** (REIMANN, 1938), **pneumopathie atypique, pneumopathie virale, pneumopathie à virus, virose pulmonaire**. Sz. **atypical pneumonia, acute interstitial pneumonia, acute interstitial pneumonitis, acute influenzal pneumonia, atypical broncho-pneumonia, virus pneumonia, primary atypical pneumonia**. Al. **atypische Pneumonie, Viruspneumonie, Pneumonitis**.

“Termen oc'h arouezañ stroll ar poreoù diwar hadennoù liesseurt (viruz, riketsi, mikoplasm, h.a.) o tiraev ar skevent hag ar bronkez.”

ÉCRITURE AUTOMATIQUE

(PK da GE – 25 05 03)

Emaon o pleustriñ war ar surrealouriezh e sell d'ur pennad evit *Aber*.

Penaos treiñ Gl. *écriture automatique*, Br. *skritur emgefreak* ? pe *skrivañ emgefreak* ?

(GE da PK – 26 05 03)

Gl. *écriture automatique*, Br. *skrivañ diarzoug*. Ne zere ket *emgefreak* amañ : un ijinenn emgefreak zo bet goulanket outi mennadoù hervez amkanioù da ziraez ; pennaenn an emgefren zo kontrol rik d'ar rezid, endra oa an *écriture automatique* hervez André BRETON un hent d'ar rezid. Erbediñ a rae skrivañ, livañ, h.a. diwar an dougoù donañ, kuit a bep emell eus ar mennerezh emouizieh ha, drezañ, eus ar plegoù arvoustrus bet goulanket outañ.

E gwir eo dreinek treiñ hanc'herieg André BRETON pa roe sterioù digunvez da lod eus an termenoù. Studier e oa bet war ar Vezekniezh, diabarzhiañ e voe zoken en ur greizenn vredvezekniezh vilourel e-kerz ar Brezel bed kentañ. Daremprediñ a reas gwazrann ar c'helenner BABINSKI en ospital ar Pitié e Paris m'en devoe tro da vrasstudiañ skridoù FREUD en ur mare ma choment hogos dianav e Frañs ha kredet en doa kavout enno an elfenoù en doa ezhomm evit e zamkaniezh personel (a du 'rall e veske lavar FREUD gant hini JANET, pa rae da skouer gant *subscient*, termen distaolet gant FREUD adalek bloavezhioù diwezhañ an 19^t kantved). Setu perak ez eo amjestr intentidigezh bommoù 'zo eus e skridoù damkanel.

DIGLOSSIE

(LM da GE – 28 05 03)

Gwall zipitus a-berzh kefredourion ha kelennerion hon beg douar dreveziñ kouerion an tremened ha kas d'o heul kantadoù a skolidi gant hent dall ar parlantoù kabac'h, ha mantrus o c'hlevout o klemm peogwir e kav gwell ar re a gelennont mont etrezo e galleg evel m'en diskouez an teul a-zivout lise *Diwan* Karaez a gasan dit². Daoust ha n'eo ket unan eus kelenn-

² “Galleg el lise : Ar brezhoneg a zo implijet er c'hlasoù, nebeutoc'h nebeutañ e vez klevet er maez eus ar c'hentelioù. Perak ? Liseidi : ur vank a youl, aesoc'h eo e galleg” (Rentañ-kont ar C'huzul Lise bodet d'an 08 a viz Ebrel).

erezed an kez lise a lavare da gelaouenner *Le Monde* deuet d'he atersiñ daou vloaz 'zo ne rae ket he c'hentelioù war an armerzh e brezhoneg peogwir ne oa netra azas evit e ober ?... Deurus an teul ivez pa laka splann an dislavar etre ar pezh a embann *Diwan* diwar-benn divyezhelezh he skolidi hag ar pezh a soñj ar re-se diwar-benn o barregezh da eztaoliñ o bed ur wech emgavet e dibenn o studioù lise. Evel a skriven en ul lizher da 'm c'henwazed, ne gas ket *Diwan* he skolidi war hent an divyezhelezh met war hini an divyezhegezh³, ne lavar al liseidi o unan netra all. Emdennañ mat a reont en o studioù (100 % er vachelouriezh e 2002), gwell a se dezho (met, en afer, ar galleg eo a zo trec'h).

(GE da LM – 04 06 03)

A-zivout Sz.Gl. *diglossia/e*, eo diaes ober gant Br. *divyezhegezh*, a zo ken nebeut deouezus ma ranker distreiñ d'an termen allyezh evit kounaat e ster. Turiaw a rae gant *divyezherezh* (sl. La-08, p. 209), pezh na oa ket bastusoc'h. Dav lavarout da gentañ eo neuennus ster Sz.Gl. *diglossia/e*, hervez ma arloer an termen ouzh un hinienn pe ouzh ur strollenn. Ar gevredadyezhonourion amerikan a ra *bilingualism* eus barregezh un den da gomz ingal div yezh ha *diglossia* eus bezañs div yezh en ur gumuniezh. An azerion c'hallek *a*) pe a ra kensterioù eus an termenou *bilinguisme* ha *diglossie*, *b*) pe a zegemer an diforc'h lakaet gant an Amerikaned, *c*) pe a ra eus *diglossie* stad an dud (hiniennou pe stollennoù) a ra gant ur yezh en amveziadoù 'zo ha gant ur yezh all en amveziadoù all, lakaomp gant ar brezhoneg ent prevez, gant ar galleg ent foran. Ar ster-mañ diwezhañ a ambredezh, mar komprenan. Da vezañ fraezh ne welan nemet daou ziskoulm : pe amprestañ hag ober gant Br. *diglosiezh*, pe luniañ un termen diwar doareoù an dra e unan — o tisfiziout par ma c'haller diouzh ar plakadurioù, hag ur plakadur meskus eo adkemer

di- = *div-*, *gloss-* = *yezh-* pa 'z eo engwezhiet an div gedrann-se el luniadur

bi- = *div-*, *lingu-* = *yezh-* ; ur weadenn gwall goustus eo klask diforc'hiñ an daou dre o lostgerioù en ur lemel digant ar re-mañ o durc'hadur ster hollek

³ Arverañ a ran aze ar gerioù a rae GP ganto evit digemmañ Gl. *bilinguisme* ha *diglossie*. En ul lizher all chomet diembann skrivet e Kerzu 2002 e lavaren, o tegemer ster ledanaet ar gerioù *divyezhegezh/diglossie*, eo div wech divyezhek skolidi *Diwan* (ha re ar reizhiadoù all), ur wech dre zivyezhegezh diavaez e-keñver ar galleg hag ur wech dre zivyezhegezh diabarzh e-keñver furm diorreet ar brezhoneg.

boas e gounid an dec'heriadur eus kealioù dibarek. An diskoulm a welan o tont eus ul leterc'had arveret gant Mona THOMAS en darlizhenn a reas e *Festival de Poésie de Sens* e 1984 : “Langue bifide⁴”. MTH zo ur skouer a c'hallegeret bet ganet en ur familh vrezhonek (he zad a oar lenn ha skrivañ ar yezh). He remzad a ra evel arzvarnourer, kelennerer war istor an arz (evel a welez he deus va aliet e 'm studienn war Gl. *nature morte*⁵) ha romantourer. Daoust d'ar berzh a ra er sevenadur gallek, e chom enni ur gouli loskus evel ma c'helli lenn e “Langue bifide⁶”. An digloseion zo dezho un “teod forc'hek”, forc'het eo o lavar etre daou load kevredadel n'o deus perzh klok e hini anezho : “avec deux moitiés de langue et pas une seule à soi”. Ha ne gav ket dit e terefe outo an anvad a *forc'hyezherion* ? Hag an deveradoù *forc'hyezherezh*, *forc'hyezhañ*, *forc'hyezhek*, *forc'hyezhel*, h.a. a amparfe an hanc'herieg o sellout outo, ouzh o lavar, ouzh o aoz kevredadel, h.a.

(LM da GE – 11 06 03)

A-zivout Gl. *diglossie* ne gavan ket e 'z lizher eus 04 06 arliv an dic'houested da eztaoliñ e vennozioù war an hevelep live yezh dre berzh

⁴ Colloque sur la littérature en Bretagne, Ve FESTIVAL DE POÉSIE DE SENS, 14-16 Mezheven 1984.

⁵ Sl. KIS-765 – Sz. **still life**, Al. **Stilleben**, Gl. **nature morte**, La-15, pp. 221-225.

⁶ Daou arroud azonus a roy ton an darlizhenn :

“*C'est la fin des années cinquante.*

“*À l'école on s'efforce au bon français ; on vient d'apprendre que le breton ne s'écrit pas ne s'écrira jamais. Ni mort ni vif, pourri de paroles ; depuis beau délesté d'orthographe, de grammaire. Mots qui s'envolent, d'un parler arrivé à bout ; ainsi daube-t-on de lui.*

“*Pourtant la langue du pays existe. On peut la définir, quand bien même en creux, par tout ce qu'elle n'a pas. Exemple : aucun mot nouveau, mais des collages d'anciens vocables pour désigner moderne. Charrette volante en place d'avion ; faire du neuf avec du vieux.*

“*[...]*

“*Sédentaires aux dents serrées face à qui ignore tout de la langue du pays, cette saleté à taire une fois franchi le seuil extérieur de la maison. Bonne à faire rire, se moquer, dès qu'elle cesse d'aboyer.*”

amveziadoù kevredadel andouger⁷ evit unan eus an div yezh. Forc'hek evel hini ar stlejvil eo teod an *diglosse* met unan eus daou viz ar forc'h zo un tamm mat berroc'h e varr eztaolñ eget egile. Daou geal, daou hanc'her : unan evit komz eus stad an dud a ra gant div yezh ha gant ur varregezh kevatal pe zamgevatal en div yezh-se, unan all evit ober anv eus stad an dud a gomz div yezh disheñvel war liveoù digevatal (brezhoneg liseidi *Diwan* ha galleg da skouer) pe daou arvez eus an un yezh (gallaoueg ha galleg lakaomp). Ober a ra HAGÈGE *bilinguisme d'inégalité* (divyezhegezh digevarzhek) eus an kez saviad yezhel.

OK neuze Br. *divyezhegezh* = Gl. *bilinguisme* ken arveret m'eo ar ger er ster-se bremañ. Evit Gl. *digloss-* avat ned on ket peurgendrec'het gant Br. *forc'hyez-* (a zerefe marteze evit ober anv eus ur c'heal all, hini stad an dud dezho “*deux moitiés de langue et pas une langue à soi*”, pezh na zegouezh ket gant Mona THOMAS rak ar biz gallek eus he zeod forc'hek ned eo ket dister). Koulz neuze ober gant Br. *diglosiezh* ma ne gaver gwell.

(GE da LM – 23 06 03)

Sanket 'm eus un tammig muioc'h (ne lavarín ket donoc'h, rak eno n'eus nemet kealioù diwar c'horre) el lizheradur a-zivout an diglosiezh.

An termen zo bet kinniget gant tri c'hevredadyezhoniour amerikan, C. FERGUSON, J. GUMPERZ, J. FISHMAN, e rezh “ergrafoù deskripañ”, ar *bilingualism* o vezañ “saviad kevatalded kevredadel hag ensavadurel etre ar yezhoù arveret en ur gumuniezh”, an *diglossia* o vezañ “saviad digevatalded...”, ar skouer roet o vezañ an daou arabeg, koranek ha teodyezhel.⁸

Ar vredeyehoniourion c'hall a lak kemm etre ar *bilingue* (pe *bilingue précoce*), en deus piaouekaet an div yezh a-raok e 4 bloaz, hag an *diglotte* (pe *bilingue tardif*); ar *bilinguisme précoce* a reont anezhañ *bilinguisme équilibré, bilinguisme symétrique*⁹.

⁷ Ne sell ket kement-mañ ouzh staelad ar yezhoù, bez' e c'haller bezañ *diglosse* gallek-saozneg (galleg mat ha saozneg palevarzh pe, a-c'hin, saoznek-gallek da skouer — 'fin, ne zeskan netra dit).

⁸ Sl. *Encycl. Univ.* 11, “Sociolinguistique”, pp. 76-81, p. 78 pergen.

⁹ Sl. *Encycl. Univ.* 14, “Plurilinguisme”, pp. 852-857, pp. 855-856 pergen.

Ur poent boutin hepken zo etre ar c'heal amerikan hag ar c'heal gall : an digemparzh etre daou idiom ez eo dezverk an diglosiezh : a-fet staelad kevredadel an idiom diouzh un tu, a-fet piaouekaad an idiom gant ar yezher diouzh an tu all.

Ar c'heal "amerikan" a ro an tu d'ober reiz war saviad poblañs ar brezhonegva etre an daou vrezel : er gumuniezh e veze arveret ken an teodyezhoù brezhonek (kendiñvel), ken yezh ar Republik (kevrankel). Ouzh an kez saviad e tere *forc'hyezhegezh* ; berroc'h eil biz ar forc'h eget egile, emezout, anat ; arabat memes tra goulenn digant ul leterc'had bezañ un despizad ! YBAN, diouzh e du, a ginnig *gaolyezhegezh* ; perak ket ? (e abeg e ve ober kentoc'h gant ur rakrann a orin keltiek ?). Hogen derc'hel a ran da *forc'h-*, n'eo ket kement-se en askont eus teod forc'hek an naer, met dre ma kennot ur guchennad kealioù evel ar re dec'heriet gant *forc'hiñ*, *forc'had*, *forc'hellek* : gant an diglosiezh e vez ur forc'had el lavar, un tachad a ankeñver kenderc'hañ etre daou idiom ; alese e vez forc'hellek pezh a lavar er gumuniezh hervez m'en eztaoler en eil idiom pe en egile ; hep lakaat ermaez hini eus kemeradurioù *forc'hiñ* : "disrannañ", "dioueriñ", "berzañ", "dizonañ". Ar bomm gant Mona THOMAS : "*deux moitiés de langue et pas une langue à soi*" zo ur prepoz lennegel, dareulat, ha na oufe bezañ kemeret evel deskriudadur ur saviad ; hi n'eo ket bet diglosek forzh penaos, rak savet eo bet e galleg gant kerent gallek(aet) a ouie (he zad ac'hoel) brezhoneg.

Ar c'heal "gall" *bilinguisme tardif* a sell ouzh saviad an nevezvrezhonegerion ; goude o 4 bloaz o deus desket ar brezhoneg a gomzont, an holl anezho, na pa ve bet o idiom kentañ ar galleg pe un deodyezh vrezhonek pe romanek — *divyezherion diwezhat* int enta, nemet e vez un nebeut anezho o skeiñ dre berzh o labour brezhonek diastal etrezek ur saviad *divyezherezh kempouez* (an adanv eeun-mañ a lakaan da c'hortoz evel skritell war ur saviad kemplezh na c'haller ober reiz warnañ nemet diwar-bouez un daelerezh-ekaat). Ar reigoù nemeto a zo bet ar brezhoneg o yezh kentañ eo bugale familhoù brezhonek an eil hag an trede Emsav ; *divyezherion gentrat* e voe hogos an holl anezho (d'ar muiañ *divyezherion digevatal e gounid ar brezhoneg*, rak familh ebet ne zeue a-benn da stankañ ouzh ensiladur ar galleg) ; bezet pe vezet, an kez reigoù a droe buan da *zivyvezherion digevatal e gounid ar galleg* dre berzh ar metoù, ar stlenn hag ar skol.

Saviadoù liesseurt a c'haller deskrivañ enta ha kompren a reer o devez aozerion 'zo diegi oc'h arverañ an termenoù *diglossie*, *diglotte* hag e kavont gwell ober gant *bilinguisme*, *bilingue* spizet gant un adanv : *précoce*, *tardif*, *symétrique*, *équilibré*, *inégal*, *perméable*, *étanche*, *récepteur*, *passif*, *non récepteur*, *écrit*, *technique*, h.a.

Degouezh skolidi *Diwan* zo digunvez. D'e gompren, e ranker loc'hañ diouzh degouezh bugale familhoù brezhonek an eil hag an trede Emsav. Ar familhoù-mañ a emzispantie diouzh ar familhoù teodyezher (evito da zinac'h an emzispanti) hag a zistaole ar saviad kevredadel o ren ; an dibaboù a raent oa kealiadel glez hag a denne o ster eus ur pal politikel : ar vuhez vrezhonek a aozent en amgant ar familh a intentent evel lodek e buhez Breizh. Emdreiñ a reas an doare da intent an dibaboù-se : an eil Emsav a haere ar vezañs ken eus ur vroad vrezhon, ken eus ur gedvuhez vrezhonek, gevier bevret oc'h ober reveziadoù eus beziadoù aet da get ; an trede Emsav a ziskulias ar gevier, n'eo ket evit o disteurel met, dre o daelerezhekaat, reiñ d'ar c'healiad un diazez er werc'helezh kevredadel dre anaout an ober emsavel evel saviad kenderc'hañ : tasmantoù ur vroad vrezhon hag ur gedvuhez vrezhonek o hentiñ ar gedvuhez c'hallek war ur c'horn eus ar vroad c'hall a gemere furm un daou stael, saviad kenderc'hañ ha kealiad brezhon a-dal d'un daou stael all, saviad kenderc'hañ ha kealiad gall — plegenn nevez, azonet gant un digempouez spouronus, met ma kemere ar selloù beziadek lec'h ar gevier broadelour (beziadek nemet war ur poent : ur gaou a bade, skoed ouzh ar spouron, e rezh an dodañ e oa un dispac'h o vont war raok etrezek ur Stad vrezhon — evel a ouzer, ar gaou-se a voe karzhet d'e dro a-gevret gant dilerc'h an dialektik marksour e oa bet amprestet digantañ). Diwar ar fiñvoù istorel-kevredadel a voe bonvezus d'an eil ha d'an trede Emsav hag a gendalc'h da dreiñ er boblañs hiziv e ranker loc'hañ evit ober reiz war luskedoù *a) krouerion Diwan*, *b) mistri Diwan*, *c) kerent skolidi Diwan*, *d) skolidi Diwan*. Kelennet e vez d'ar vugale un idiom nad eo ket hini ar gevredigezh ma vevont na hini kevredigezh ebet, nad eo ket peurliesañ hini o familh, na spir ket e-skoaz ar galleg pe ar saozneg evit perzhiañ er vuhez kempred. En testennoù embannet gant *Diwan* e reer evel pa vije rez d'ar reiz ar skoliañ brezhoneg. Mar dezranner avat, ne ziskoacher e kealiadoù ar pevar rumm emañ o paouez menegiñ abeg ebet d'ar skoliañ brezhoneg na ve ket diazezet war ur gaou, hag ur gaou e ve a-ziwar lerc'h an eil pe an trede Emsav pe ur gaou enporzhiet a lec'h all. Lize d'ar c'hrennlavar, e c'haller touellañ un den bepred, an holl ur pred berr, met n'eo ket an holl bepred. Diaes e kavan krediñ ne ve ket deuet anat gant lod eus tud

Diwan amoeted o embregadenn ha gant an holl digantalc'h o luskedoù. Souezh ebet enta ma ve rukunus ar brezhoneg e *Diwan* ha ma c'hoarvezfe ersavioù a yec'hed a-berzh ar skolidi pa zistroont d'ar galleg kerkent m'o devez tro.

Alese an diaes merkañ saviad liseidi *Diwan* e-keñver ar yezhoù. O brezhoneg zo, evel ar gealiadurezh vroadelour gwechall, un tasmant o hentiñ ar saviad kenderc'hañ gallek ma 'z int bet ganet ha ma chomont. Gortoz a reomp bepred an ezskoliad eus *Diwan* en defe diazezet e vuhez en ur saviad kenderc'hañ brezhonek. Keñveriañ a c'haller stuz ar brezhoneg e *Diwan* ouzh stuz ar saozneg a zesker er skolioù gall, gant an diforc'h a bouez e ra ar saozneg dave d'ur gedvuhez werc'hel hag ez eo dre se ur wir yezh. Emañ ar gwir ganit pa nac'hez arloañ va forjadenn *forc'hyez*- ouzh liseidi *Diwan*, rak *forc'hyezher* eo an hini a zo forc'het e lavar etre div gedvuhez, lakaomp etre kedvuhez kendiñvel an dilerc'hioù henvoazel ha kedvuhez kevrankel bloc'henn Frañs (eus an div an hini nemeti o kevaraezañ ur saviad kenderc'hañ); liseidi *Diwan* a gemer perzh en ur gedvuhez hepken, an un kedvuhez ha liseidi all ar Republik, ar brezhoneg o vezañ warni evel ur gouli a virer a gleizennañ. Penaos doareañ ar brezhoneg-se ? N'eo ket ur wir yezh, a dra sur. Ur *gevelyez*, eleze yezh keveldodet hep poell bezañ ebet lakaet er-maez deberzhegezh he bout aze. Kevzasoc'h e lavarfen : un *amyez*, eleze ur yezh loet en amdro buhez ar yezher, *am-* o tenotañ al loet m'emañ pell diouzh ar c'hreizson hag o kennotañ an dioueriñ, an ezvezañs a saviad kenderc'hañ. *Amyezherion* e ve enta eus "brezhonegerion" *Diwan*. Un deskriadur hollek hag amresis a c'haller ober dre o skritellañ *divyezherion digempouez* (pe *digevarzhek* mar karez, daoust ma 'z eus gant an adanv-se ur varnedigezh divezour na zellezont ket marteze) pe *digloseion* (o reiñ neuze d'an termen-mañ ur c'hemeradur nevez); ober anezho *amyezherion* ne ra dave ent strizh nemet d'o brezhonegerezh, met a zle spiriñ da aroueziñ o staelad yezhkevredadel en e zibaregezh. Diazezerion Eretz Israel a voe *divyezherion diwezhat* an holl anezho, koshoc'h ma oant eget an hebraeg a zeue da vezañ o yezh; o bugale avat zo bet hebraegerion a-vihanik ha, na pa zeuent da *ziveyezherion kentrat* pe *diwezhat*, e veze an hebraeg yezh o saviad kenderc'hañ. E tro ebet ne voent, nag int nag o c'herent, *amyezherion*.